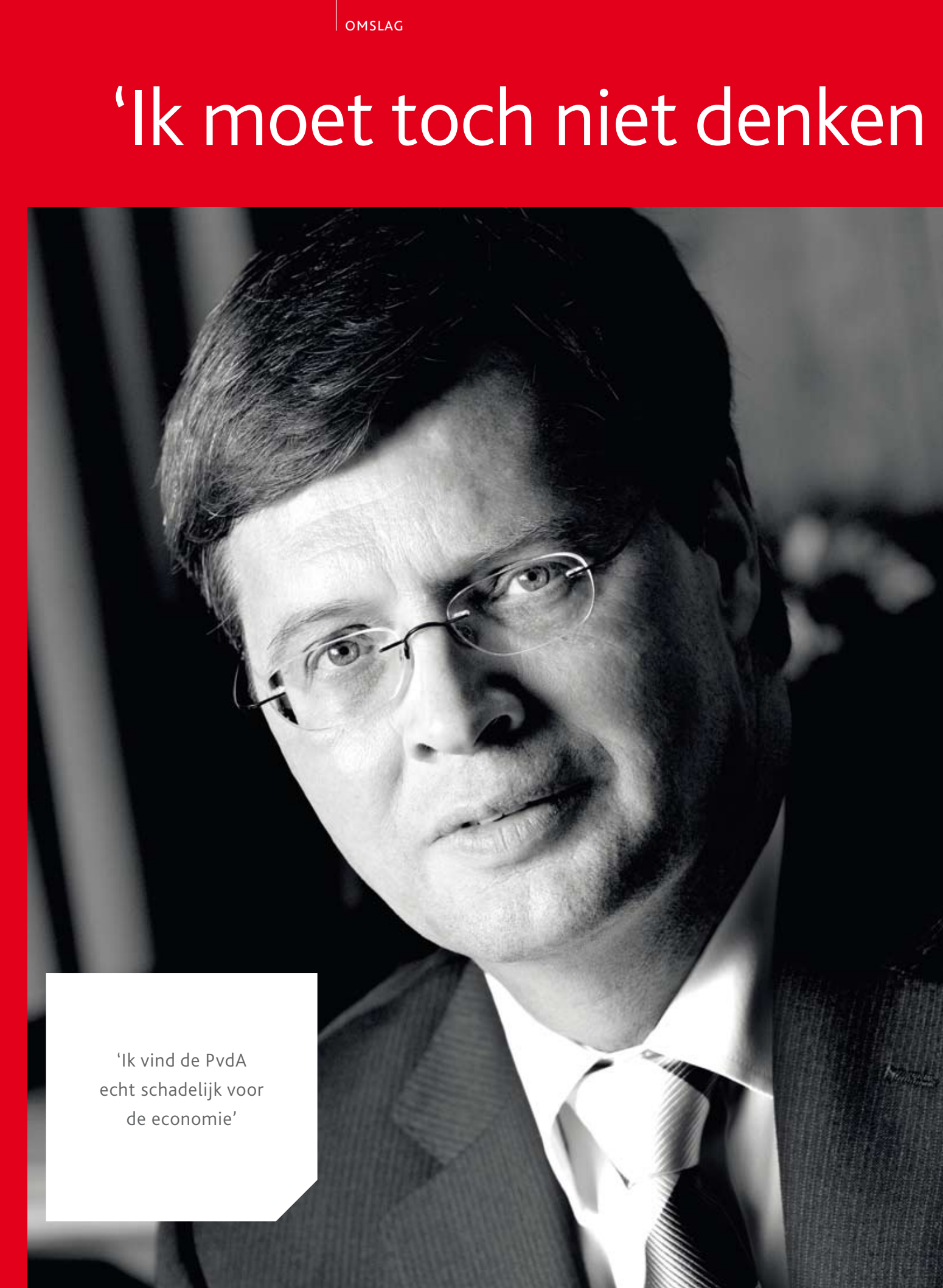

'Ik moet toch niet denken

A black and white close-up portrait of a man with short dark hair and glasses, wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a striped tie. He is looking slightly to the left of the camera with a neutral expression. The background is blurred, showing what appears to be a crowd of people.

'Ik vind de PvdA
echt schadelijk voor
de economie'

aan Paars-III'

Hij roemt zijn samenspel met het bedrijfsleven, heeft geleerd van de vliegtaks, wil een kilometerheffing zonder kastjes en claimt niet wars te zijn van het 'oranjegevoel'. Kortom de minister-president is op campagnepad: "Ik weet wat me te doen staat."

Tekst: Karin Bojorge | Foto's: Arenda Oomen

Hij oogt – ondanks zijn frisse nieuwe campagnes – enigszins verhit, Jan Peter Balkenende, na acht jaar premierschap opnieuw de lijsttrekker voor het CDA. Het is zes uur 's avonds en na dit interview in het Torentje loopt zijn programma nog tot half een 's nachts door. Hij kijkt lichtelijk verstoord als hij na afloop hoort dat hij meteen weer doormoet naar de volgende opnames. Tussendoor heeft hij ook nog de nieuwe Britse premier David Cameron zijn felicitaties overgebracht. Desondanks heeft hij er heel veel zin in, verzekert hij. Drie uur eerder heeft hij op het Plein de tien nieuwe CDA-campagne-auto's onthuld. "Al die Fiat-jes, daar krijg ik echt een kick van."

Deze verkiezingen gaan over de economie. Waarom zou een ondernemer op u moeten stemmen en niet op Rutte of Pechtold?

"Omdat het CDA overtuigd is van het belang van het Nederlandse bedrijfsleven. En omdat het CDA beleid voert op een manier die bedrijven zal versterken. Bijvoorbeeld door procedures te versnellen, zoals we al hebben gedaan met de Crisis- en herstelwet. Daar is veel kritiek op geweest, maar dat hebben we toch doorgezet. En omdat het CDA ook nadrukkelijk kiest voor het stimuleren van het midden- en kleinbedrijf. We hebben daartoe een aantal voorstellen gedaan waar de VVD stuk voor stuk

tegen heeft gestemd: de winkeltijdenwet, de successiewet, de postwet, de aanbestedingswet. Vooral de successiewet bevat forse lastenverlichtingen voor het bedrijfsleven."

"Daarnaast heeft het CDA bewezen een goed samenspel tussen bedrijfsleven en regering te kunnen leveren. Denk aan de ontmoetingen van mij als premier en het bedrijfsleven met mensen als Poetin, Medvedev en Lula. Aan het bezoek met de koningin aan India. Ik ben net terug uit Korea met een grote delegatie uit het bedrijfsleven. En er is al ongelooflijk veel hervormd in samenspraak met het bedrijfsleven. Kijk wat De Jager heeft gedaan voor de vennootschapsbelasting. Daarom staan we er nu ook beter voor dan veel andere landen, bijvoorbeeld op het gebied van werkgelegenheid en exportpositie."

En voor de komende jaren?

"Wij kiezen voor een lastenverlichting voor burgers en bedrijven van 2 miljard euro. Dat betekent dat voor bedrijven de zorg- en ww-premies ten opzichte van de verwachting omlaag gaan. Ook wil het CDA de ondernemende mentaliteit versterken, bijvoorbeeld in het onderwijs."

Toch scoort uw partij onder ondernemers maar 15 procent.

"Ik denk dat het ermee te maken heeft dat dit

kabinet ook een aantal dingen niet heeft kunnen realiseren. Denk aan het ontslagrecht en de voorstellen van de commissie-Bakker (over arbeidsparticipatie; red.). Plus dat dit kabinet is gevallen. Ondernemers hebben behoefte aan stabiliteit."

"Aan de andere kant: het CDA heeft acht jaar lang bewezen Nederland door moeilijke tijden te kunnen loodsen. Het is duidelijk waar we voor staan. Dat zou zeer aansprekend moeten zijn voor ondernemers. Ik moet er toch niet aan denken dat we een Paars-III zouden krijgen. Dat lijkt me niet aantrekkelijk."

Welke partijen zijn volgens u het meest schadelijk voor de economie?

"Ik vind de PvdA schadelijk voor de economie omdat die partij te weinig saneert. En omdat ze te weinig hervormingen willen op het gebied van werk en arbeidsmarkt. Wij willen dingen veranderen, de PvdA wil daar absoluut onvoldoende in bewegen."

"De PVV is schadelijk door hun veel te nationale oriëntatie. Nederland opereert buitengewoon goed in het buitenland, maar zo'n film en die beledigingen van staatshoofden... Ondernemers hebben gewoon last van de PVV."

"En de VVD doet het op zich goed voor de economie, maar heeft – in tegenstelling tot het CDA – geen oog voor de sociale cohesie. Je moet niet nodeloos grote verschillen hebben ►

in een land. Wij hebben oog voor meer dynamiek, maar ook voor mensen die het niet gemakkelijk hebben.”

Bent u een betere lijsttrekker dan acht jaar geleden?

“Ha! Het verschil is niet zo groot, denk ik. Ik was toen ongelooflijk gemotiveerd om dingen aan te pakken en dat ben ik nu nog steeds. En we hebben ook dingen in beweging gebracht, denk aan de bijstand, de vut, het prepensioen. Dus ik weet wat me te doen staat.”

Heeft u getwijfeld of u opnieuw lijsttrekker moest worden?

“Ik heb me wel de vraag gesteld ‘hoe gaan we hier mee om’. Toen het kabinet viel werd ik ’s nachts om half vijf gebeld door partijvoorzitter Van Heeswijk met de vraag of ik lijsttrekker wilde zijn. Toen heb ik gezegd: dat wil ik eerst met het thuisfront overleggen, met Bianca en Amelie. Die steunden mij voluit. En als ik ergens voor ga, dan ga ik ook voor honderd procent.”

Het verkiezingsprogramma van het CDA is behoorlijk vaag. Elco Brinkman, de vice-voorzitter van VNO-NCW, stelde onlangs dat, óók bij het CDA, de angst om stemmen te verliezen regeert. Is dat zo?

“Er moet onderscheid worden gemaakt tussen ons programma, dat veel aanknopingspunten biedt, en de cijfers. Wij hadden de handicap dat we betrekkelijk vroeg kwamen met ons verkiezingsprogramma. We hebben geen gebruik kunnen maken van de heroverwegingscommissies. Maar we hebben ook gezegd: we gaan 18 miljard bezuinigen en dat moet vandaan komen bij de bureaucratie, de zorg en de sociale zekerheid.”

Ik citeer even: ‘Het CDA durft zich hardop uit te spreken voor groei’, ‘Het CDA durft onder ogen te zien dat wij ons inkomen mede dankzij globalisering grotendeels in het buitenland verdienen’, ‘Oranjevoel mag hier en daar getoond worden’. Het is bijna of men zich ervoor schaamt binnen het CDA.

“Ach, dat zijn formuleringen. Daarachter zit wél het verhaal van het oranjevoel, wél de

boodschap van zaken aanpakken en niet doorschuiven en de eigen verantwoordelijkheid nemen.”

De grote vraag voor de toekomst is hoe we Nederland productiever gaan maken. Wat zijn uw plannen daarvoor?

“Allereerst de overheidsfinanciën op orde brengen. Daarbij gaan we het onderwijs ontzien. We verlagen de vennootschapsbelasting door een vermogensaftrek in te voeren. De wvso (Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk; red.) wordt opnieuw uitgebreid. En we maken met onze voorstellen Nederland beter bereikbaar.”

Ik hoor u niets zeggen over Europa. Is dat geen belangrijk punt voor u?

“Natuurlijk wel. Ik ben een Europeaan. Maar dat wil niet zeggen dat er geen kritiek mogelijk is, bijvoorbeeld op de gang van zaken in Griekenland en op het functioneren van het Stabiliteitspact. Maar dat doe ik wél vanuit een positieve grondhouding.”

“Europa heeft ons ongelooflijk veel gebracht. Ik weet niet waar we nu geweest waren als we bij het uitbreken van de financiële crisis geen euro hadden gehad. En kijk wat de uitbreiding met tien lidstaten het bedrijfsleven opgeleverd heeft.”

“Dat neemt niet weg dat Europa op z’n *qui vive* moet zijn. Ik heb de afgelopen jaren veel gereisd, naar Singapore, Japan, China, Korea. Wat ik daar heb gezien is dat de ontwikkelingen in Azië ongelooflijk hard gaan. Als je ziet hoe innovatief men daar verschillende disciplines weet samen te brengen.”

Schrikt u daar van?

“Schrikken, nee. Wij hebben ook tal van goede kenniscentra. In de agrisector bijvoorbeeld. Hoe we daar kennis genereren en overdragen: de *spinoff* van Wageningen is geweldig. En dat weten ze perfect in China. En in India kunnen ze precies vertellen dat ze ons nodig hebben voor water en duurzaamheid.”

“Waar we wel op achterblijven is de snelheid van besluiten. In bijvoorbeeld Singapore is die enorm. In Europa gaat dat echt veel langzamer.”

Ook het handhaven van begrotingsdiscipline is in de EU een heikel punt. Moet er geen centraal controleorgaan komen dat kan ingrijpen als een euroland zijn begroting niet op orde heeft?

“De opvatting dat er strenger moet worden opgetreden tegen landen waar het ontbreekt aan discipline, deel ik. We hebben het Stabiliteits- en groeipact, maar neem je dat serieus of niet? Er is de afgelopen jaren heel veel aan getornd, ook door landen als Frankrijk en Duitsland. Daar heb ik me altijd tegen verzet.”

Maar zonder het beoogde effect.

“Daarom wordt er nu ook gesproken over betere sanctiemechanismes op het strikt naleven van de criteria. Landen zien het nut daarvan nu noodgedreven in.”

Is het niet verstandiger te vertrouwen op een onafhankelijk controleorgaan dan op het geheugen van politiek leiders?

“We hebben de onafhankelijke Europese Centrale Bank, de Ecofin die een rol speelt, de Europese Commissie die de taak heeft de spelregels goed na te lopen. Ik denk dat daar goed mee te werken is. Ik ben beducht voor een economische regering. Want dat kan ook verkeerd uitpakken. Toen de crisis uitbrak, werd bijvoorbeeld gezegd dat alle landen 1,5 procent

JAN PETER BALKENENDE

- 1956 Geboren in Kapelle (Zeeland)
- 1980 Afgestudeerd geschiedenis (VU Amsterdam)
- 1982 Afgestudeerd Nederlands recht (VU Amsterdam)
- 1984 Beleidsmedewerker Wetenschappelijk Instituut voor het CDA
- 1992 Gepromoveerd tot doctor in de rechtsgeleerdheid
- 1998 Lid van de Tweede Kamer voor het CDA
- 2001 Fractievoorzitter CDA
- 2002 Minister-president

van het BBP moesten besteden aan het stimuleren van de economie. Maar bij ons zat het probleem daar niet, de werkloosheid was nog relatief laag. Wij moesten de financiële sector redden. Wat maar laat zien dat het niet verstandig is met één sjabloon te werken. We hebben economische *governance* nodig, geen economische *government*.”

Iets anders. U pleit voor een verdere vergroening van het belastingstelsel. Heeft het CDA dan niets geleerd van alle ellende met de vliegtaks en de verpakkingenbelasting?

“Die vergroening heeft ook te maken met dat als je de auto pakt, je betaalt per kilometer.”

De kilometerheffing dus?

“Nee, dat is niet de kilometerheffing. Dat zijn die complexe dure kastjes en de spitsheffing rond de grote steden, daar moeten we niet aan beginnen. De VVD zegt: doe maar helemaal niks. Maar dan loopt het vast, zoals ook blijkt uit de doorrekening van het VVD-programma door het CPB. Wij willen een ander systeem waarbij je wel per kilometer betaalt maar dat niet onbillijk is.”

Hoe dan? Een hogere benzineprijs?

“Nee, maar het wordt wel een systeem zonder

spitstarief en zonder die hoge kosten. Met onze plannen worden de files met een derde verminderd.”

“Voor de vergroening van het belastingstelsel willen we verder een wat hogere btw, en dan de belasting op arbeid omlaag. Iets als de vliegbelasting komt er niet meer. Die hebben we destijds ingevoerd in de verwachting dat andere landen dat ook zouden doen. Dat is niet gebeurd en daarom is het terecht teruggedraaid.”

Nog iets anders. Hoe gaat u de hypotheekrenteaftrek redden?

“Er wordt nu van heel veel kanten aan getrokken, maar wij gaan ons er hard voor inzetten om de aftrek in stand te houden. Het is ook niet nodig om er nu aan te morrelen. Er zijn andere mogelijkheden om te bezuinigen zoals wij laten zien.”

“De PvdA wil de hypotheekrenteaftrek gaan aftoppen, wat in feite een enorme nivelleringsoperatie betekent. Dat vind ik echt onbillijk. Juist werkenden maken gebruik van de aftrek en die zouden dan de prijs gaan betalen. En dan nog dat PvdA-voorstel van een 60 procentstarief. Ik vind het echt onzinnig.”

Helpt invoering van een vlaktaks zoals VNO-NCW voorstelt, waarbij iedereen

zijn hypotheekrente tegen hetzelfde tarief kan aftrekken, de discussie niet uit de wereld?

“Ik vind dat een heel interessant idee, maar je moet wel heel goed kijken hoe dat neerslaat. Daarom hebben we het ook niet in ons programma opgenomen. Het moet niet leiden tot grote verschillen. Maar het idee is nadrukkelijk aan de orde.”

Tot slot: u wilt de overheidsorganisatie stroomlijnen. Is dat geen mooi moment om een sterker departement voor het bedrijfsleven te creëren?

“De aandacht zit hem niet zozeer in het departement, maar veel meer in de affiniteit met het bedrijfsleven. Denk aan Jan Kees de Jager die op Financiën wist wat er gedaan moest worden, aan Donner die bedrijven heeft geholpen met de deeltijd-ww, en aan mijzelf als premier voor wat betreft de Crisis- en herstelwet. Bij die wet, die we met een werkgroep vanuit de verschillende departementen hebben gemaakt, konden we geen tijd verliezen. Er werd keihard gewerkt. Daarom vielen we niet terug in de oude reflex dat elk departement er altijd vanuit zijn eigen oriëntatie aan wil sleutelen. Dat is veel ambtenaren goed bevallen.” ■